

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานที่มีต่อผลการเรียนรู้ของนิสิต

กรณีศึกษาในรายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา

A Research Based Instruction for Enhancing the Graduate Students' Learning Outcome :

A Case study in Qualitative Research Course

วสันต์ ทองไทย และปราณี โพธิสุข

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานที่มีต่อผลการเรียนรู้ในด้านความรู้ เจตคติที่มีต่อการเรียน และทักษะการวิจัยของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา (153581) จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินผลารวิจัย และบันทึกผลการเรียนรู้ของนิสิต ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน แล้วนำมาวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนการสอนโดยรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานสามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ของนิสิตในด้านความรู้ เจตคติที่มีต่อการเรียน และทักษะการวิจัยได้

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

Abstract

The purpose of this research was to study the result of a research based instructional model towards graduate students' learning outcome on research: knowledge, attitude toward learning and research skill. The target population were 20 graduate students in Qualitative Research Method in Education (153581) course. The instruments were achievement test, behavioral observation form, research report evaluation form, and students journal. Data was collected pretest, formative and summative. The frequency, percentage and content analysis was analyzed data. The research result found that applying a research based instructional model could improve the graduate students' learning outcome ; knowledge , attitude toward learning and research skill.

Key word : A Research Based Instruction

บทนำ

การวิจัย (Research) เป็นกระบวนการในการแสวงหาความรู้ ความจริง โดยใช้วิธีการที่มีระเบียบแบบแผนเชื่อถือได้ ซึ่งลักษณะธรรมชาติที่สำคัญของการวิจัยคือเป็นกระบวนการเชิงประจักษ์ เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เป็นกระบวนการของการสืบค้นหาความรู้บนฐานของการใช้เหตุผล และโดยทั่วไปการวิจัยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อการบรรยาย เพื่อการอธิบาย เพื่อการทำนาย เพื่อการแก้ปัญหา เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา เพื่อพิสูจน์ทฤษฎี และเพื่อสร้างทฤษฎี นอกจากนี้การวิจัยยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อีกด้วย (Call, Gall, and Borg, 2005 : 1 -4) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการวิจัยเป็นกระบวนการที่มีประโยชน์ทั้งในระดับบุคคล และ ระดับสังคม ซึ่งการพัฒนาให้บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษามีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งคือให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัย สามารถใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการเรียนรู้ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงได้กำหนดวิชาการศึกษาเชิงคุณภาพทางการศึกษา (153581) โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนคือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาความจริงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่สัมพันธ์กับบริบทเฉพาะของสังคม ชุมชน และความหลากหลายของวัฒนธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา โดยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยได้ มีความรู้และมีทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบต่างๆจากการศึกษาปฏิบัติตามสภาพที่เป็นจริงในบริบทโรงเรียนหรือสถานศึกษาในชุมชนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพทางการศึกษาได้ ให้มีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ทางการวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา สามารถสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษาและสามารถนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้โดยเขียน โครงการวิจัยได้ และมีจิตสำนึกเกี่ยวกับคุณธรรมและจรรยาบรรณของนักวิจัย ดังนั้นการหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังวัตถุประสงค์ของรายวิชาดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักถึง

การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเจตคติที่ดี และมีทักษะในการทำวิจัยได้เช่นกัน เพราะเนื่องจากการจัดการเรียนการสอน โดยกระบวนการวิจัยเป็นฐานเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ที่เชื่อถือได้ การให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ตนเอง (ทิสนา แคมณี, 2547)

การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานหมายถึงสภาพของการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ โดยอาจใช้การประมวลผลการวิจัย (Research review) มาประกอบการสอนเนื้อหาสาระ ใช้ผลการวิจัยมาเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาสาระ หรือให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการวิจัยโดยตรง หรือช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยผู้สอนมีการนำผลการวิจัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเนื้อหาสาระของตน หรือผู้สอนมีการให้ผู้เรียนประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่เรียนเพื่อขยายขอบเขตความรู้ในเรื่องนั้น และเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการและกระบวนการวิจัย รวมทั้งอ่านและใช้ผลการวิจัย หรือผู้สอนมีการใช้กระบวนการวิจัยในการสอน กล่าวคือให้ผู้เรียนดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยบางขั้นตอน หรือครบทุก

ขั้นตอน หรือผู้สอนมีการฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็น หรือที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ให้ผู้เรียนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาและสถานการณ์ เช่น ทักษะการกำหนดคำถามการวิจัย การศึกษาและทบทวนเอกสาร การกำหนดตัวแปร การกำหนดนิยามปฏิบัติการ ผู้สอนและผู้เรียนมีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย และผลการวิจัย และผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการวิจัย ขั้นตอนการสอนโดยการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน (Rosenshine and Edmonds, 1990 : 59 – 72) มีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ประเมินความรู้พื้นฐาน หรือความพร้อมของผู้เรียน ขั้นที่ 2 นำเสนอบทเรียนใหม่ ดังเช่น ความรู้ ทักษะ รูปแบบ แนวคิด ทฤษฎี ขั้นที่ 3 แนะนำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 4 ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ ขั้นที่ 5 ให้ผู้เรียนฝึกหัดเป็นรายบุคคล และขั้นที่ 6 นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการสถานการณ์ใหม่ ๆ

การวิจัยในครั้งนี้จึงได้นำหลักการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา (153581) สำหรับนิสิตในระดับบัณฑิตศึกษา ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเรียนดังกล่าว ในภาคต้น ปีการศึกษา 2550 และเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงได้นำหลักการของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้องค์ความรู้หรือข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้นอกจากจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และมีทักษะในการกระบวนการวิจัยแล้ว องค์ความรู้หรือข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สอนที่จะได้มีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานที่มีต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ในด้านความรู้ เจตคติที่ดีต่อการเรียน และทักษะในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้แนวทางของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานสำหรับผู้สอนในรายวิชาที่มีลักษณะธรรมชาติวิชาเหมือนกับรายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย

การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้ (ทิสนา แจมณี, 2547 : 144 –145)

หลักการ

กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ที่เชื่อถือได้ การให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ตนเอง

นิยาม

การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการวิจัยหมายถึงสภาพของการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ โดยอาจใช้การประมวลผลการวิจัย (Research review) มาประกอบการสอนเนื้อหาสาระ ใช้ผลการวิจัยมาเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาสาระ หรือให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการวิจัย โดยตรง หรือช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน

ตัวบ่งชี้

1. ผู้สอนมีการนำผลการวิจัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเนื้อหาสาระของตน และ/หรือ
2. ผู้สอนมีการให้ผู้เรียนประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่เรียนเพื่อขยายขอบเขตความรู้ในเรื่องนั้น และเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการและกระบวนการวิจัย รวมทั้งอ่านและใช้ผลการวิจัย และ /หรือ
3. ผู้สอนมีการใช้กระบวนการวิจัยในการสอน กล่าวคือให้ผู้เรียนดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยบางขั้นตอน หรือครบทุกขั้นตอน และ/หรือ
4. ผู้สอนมีการฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็น หรือที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ให้ผู้เรียนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาและสถานการณ์ เช่น ทักษะการกำหนดคำถามการวิจัย การศึกษาและทบทวนเอกสาร การกำหนดตัวแปร การกำหนดนิยามปฏิบัติการ
5. ผู้สอนและผู้เรียนมีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย และผลการวิจัย
6. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการวิจัย

แนวทางการจัดการเรียนการสอน

1. การสอนโดยใช้วิธีวิจัยเป็นวิธีสอน คือ การให้ผู้เรียนได้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติทำวิจัยในระดับต่างๆ เช่น การทำการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ หรือห้องปฏิบัติการจิตวิทยา การศึกษารายกรณี (Case study) การทำโครงการ การทำวิจัยเอกสาร การทำวิจัยฉบับย่อ (Baby Research) การทำวิทยานิพนธ์และอื่นๆ
2. การสอน โดยให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือเป็นผู้ช่วยวิจัย โครงการวิจัยของอาจารย์เป็นแนวความคิดเรื่อง under study concept
3. การสอน โดยให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์ผู้สอนและของนักวิจัยชั้นนำในศาสตร์ที่ศึกษา เพื่อเรียนรู้ว่า อะไรคือความรู้ชายแดน (frontier of knowledge) ในศาสตร์ของตน เรียนรู้วิธีการตั้งโจทย์ปัญหา เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา เรียนรู้ผลการวิจัย เรียนรู้หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนั้นๆ เรียนรู้การนำผลการวิจัยไปใช้และการวิจัยต่อไป เป็นต้น
4. การสอน โดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้ว่า ทฤษฎีข้อความรู้ใหม่ๆ ในศาสตร์ของตนขณะนี้เป็นอย่างไร และยังเป็นการสร้างศรัทธา ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณครูมีความทันสมัยทางวิชาการ ไม่ใช่สอนเหมือนเดิมอยู่ทุกปี ในส่วนของอาจารย์เองก็จะไม่รู้ลึกเบื้องหน้าที่สอนเนื้อหาเดิมๆ ซ้ำซากอยู่ทุกปีอีกด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เป็นนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 153581 ภาคต้น ปีการศึกษา 2550 จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นเพศหญิง 19 คน และเป็นเพศชาย 1 คน เป็นนิสิตในระดับปริญญาเอกในสาขาหลักสูตรและการสอน 1 คน นิสิตปริญญาโทในสาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษาจำนวน 10 คน สาขาจิตวิทยาและการแนะแนวจำนวน 8 คน สาขาการสอนวิทยาศาสตร์จำนวน 1 คน และสาขาสุขศึกษาจำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

แผนปฏิบัติการสอน (Action Plan)

แผนปฏิบัติการสอน (Action Plan) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง ดังนี้

1. วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษาจากหลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา
2. ออกแบบกำหนดการสอนโดยใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยตามแนวคิดของ Rosenshine and Edmonds (1990) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน
ขั้นที่ 1 ประเมินความรู้พื้นฐาน หรือความพร้อมของผู้เรียน	ทบทวนผลงานของนิสิต อธิบายให้นิสิตเห็นความเชื่อมโยงของเนื้อหาใหม่กับประสบการณ์เดิมของนิสิต และความสำคัญของการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ นิสิตร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ หรือผู้สอนบอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ
ขั้นที่ 2 นำเสนอบทเรียนใหม่ ดังเช่นความรู้ ทักษะ รูปแบบ แนวคิด ทฤษฎี	ให้นิสิตศึกษาความรู้จากเอกสารประกอบการสอน และผู้สอนอธิบายเพิ่มเติม
ขั้นที่ 3 แนะนำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ	ผู้สอนแนะนำให้นิสิตนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ โดยมีผู้สอนคอยเป็นผู้แนะนำให้ความช่วยเหลือ
ขั้นที่ 4 ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ	นิสิตเขียนบันทึกผลการเรียนรู้ของตนเอง และผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับ
ขั้นที่ 5 นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการสถานการณ์ใหม่ๆ	ให้นิสิตนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการวิจัยของตนเอง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลก่อนสอน เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนิสิตในด้านความรู้ ประสบการณ์ด้านการวิจัย และความคาดหวังในการเรียน โดยให้นิสิตเขียนประวัติแนะนำตนเอง และใช้แบบประเมินคำศัพท์ทางการวิจัยคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งผลจากการสอบพบว่านิสิตยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ และนิสิตทุกคนมีความคาดหวังว่าจะนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนางานวิจัยของตน

2. การเก็บข้อมูลระหว่างสอน เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนิสิตแต่ละคน ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติต่อการเรียน ทักษะการวิจัย และจริยธรรมในการวิจัย และนำข้อมูลมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน เครื่องมือ และวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- บันทึกผลการเรียนรู้ของนิสิต (journal) โดยให้นิสิตแต่ละคนได้สะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองในแต่ละครั้งทั้งในด้านความรู้ ความรู้สึก ทักษะการปฏิบัติ ข้อคิด คุณธรรม ที่ได้รับ และสิ่งที่ต้องการให้ผู้สอนปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

- แบบสังเกตพฤติกรรม โดยผู้สอนจะสังเกตพฤติกรรมของนิสิตในการสอนแต่ละครั้ง ซึ่งพฤติกรรมที่สังเกต เช่น การเข้าเรียนตรงเวลา ความรับผิดชอบส่งงาน การซักถามปัญหา การคัดลอกผลงานของผู้อื่น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาการของพฤติกรรมของนิสิต และมีการตักเตือนนิสิตที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3. การเก็บข้อมูลหลังสอน เพื่อสรุปผลการเรียนรู้ของนิสิตแต่ละคน ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติต่อการเรียน และทักษะในการทำวิจัย เครื่องมือ และวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจของนิสิตเกี่ยวกับเนื้อหาการวิจัยทางการศึกษา เช่น ความรู้พื้นฐานด้านการวิจัย การกำหนดคำถามการวิจัย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์นี้เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย มีจำนวน 1 ข้อ แล้วนำคะแนนที่นิสิตแต่ละคนสอบได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ถ้าผู้เรียนได้คะแนนการสอบตั้งแต่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มขึ้นไป ถือว่าการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์

- แบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียน เพื่อวัดความรู้สึกของนิสิตที่มีต่อการเรียน และคุณลักษณะของนิสิต เช่น ความสนใจ ความตั้งใจ ความใส่ใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ความมุ่งมั่น ความกระตือรือร้น ความขยัน ความอดทน ความเพียรพยายาม โดธารสังเกตพฤติ กรรมการเข้าเรียน การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชั้นเรียน และการเขียนบันทึกผลการเรียนรู้ของนิสิต แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อพัฒนาการของพฤติกรรมทางการเรียน

- แบบประเมินรายงานการวิจัย เพื่อประเมินผลวิจัยตามประเด็นต่างๆ ที่ผู้สอนและนิสิตร่วมกันพัฒนา เช่น ความชัดเจนของชื่อเรื่อง ความเป็นเหตุเป็นผลของคำถามการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ถ้านิสิตได้คะแนนการสอบตั้งแต่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มขึ้นไป ถือว่าการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ

1.1 คะแนนจากการทดสอบปลายภาคเรียน

พบว่านิสิตมีคะแนนจากการสอบอยู่ระหว่างร้อยละ 75.0 ถึง ร้อยละ 97.5 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ร้อยละของคะแนน	จำนวนนิสิต
70.0 – 80.0	4 คน
81.0 – 90.0	14 คน
91.0 – 100.0	2 คน

1.2 ผลจากบันทึกการเรียนรู้ของนิสิต

ผลจากบันทึกการเรียนรู้ของนิสิต พบว่านิสิตสะท้อนว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพมากขึ้น ดังเช่น ผู้เรียนบันทึกว่า “ในการเรียนวิชานี้ทำให้ตนเองมีความเข้าใจในเรื่องของการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ทั้งการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล ...” หรือ “จากการเรียนวิชานี้ทำให้เข้าใจถึง การกำหนดคำถามการวิจัย การออกแบบการวิจัย...”

ดังนั้นผลจากการทดสอบปลายภาคเรียน และผลจากบันทึกการเรียนรู้ของนิสิตสามารถสรุปได้ว่านิสิตมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอยู่ในระดับที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. ด้านเจตคติต่อการเรียน โดยแบ่งเป็น ดังนี้

2.1 ผลจากการบันทึกผลการเรียนรู้ของนิสิต

ผลจากบันทึกการเรียนรู้ของนิสิตพบว่านิสิตมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนในวิชานี้ ดังเช่น นิสิตคนหนึ่งเขียนว่า “ตอนแรกบอกจริง ๆ เลยว่าไม่อยากเรียนวิชานี้ แต่พอตอนนี้บอกได้เลยว่าตนเองคิดฝึดที่คิดแบบนั้น ...” หรือ “แต่ก่อนมองว่าวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเรื่องที่ยาก ซับซ้อนมีรายละเอียดมาก แต่ตอนนี้รู้แล้วว่าวิจัยไม่ใช่เรื่องที่ยากอย่างที่คิด แต่กลับเป็นเรื่องที่มีประโยชน์สามารถสร้างองค์ความรู้ให้แก่สังคมได้ ...”

2.3 ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมกรเรียนของนิสิต

ผลจากการสังเกตพฤติกรรมกรเรียนของนิสิตพบว่านิสิตส่วนใหญ่มีความสนใจ ตั้งใจเรียน งานตามที่ได้รับมอบหมาย ซักถามปัญหาหรือขอคำปรึกษาทั้งในและนอกเวลาเรียน เข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ แต่ยังมีนิสิตบางคนที่ไม่เข้าเรียนสายในช่วงแรก แต่เมื่อผู้สอนต้นเดือนนิสิตคนนั้นก็มีการปรับปรุงพฤติกรรมกรเข้าเรียนดีขึ้น

2.3 ข้อมูลจากแบบรายงานผลการประเมินนิสิตประเมินอาจารย์/รายวิชาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาคต้นประจำปีการศึกษา 2550 พบว่ารายวิชาวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน ทุกข้อที่ประเมินได้คะแนนในระดับดีขึ้นไป

ดังนั้นข้อมูลจากการบันทึกผลการเรียนรู้ของนิสิต ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมกรเรียนของนิสิต และ ข้อมูลจากการประเมินรายวิชาทางระบบอินเตอร์เน็ตของมหาวิทยาลัย สามารถสรุปได้ว่าผู้เรียนทุกคนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา

3. ด้านทักษะการวิจัย

3.1 ผลการประเมินรายงานการวิจัย

ผลของคะแนนจากการประเมินรายงานการวิจัยของนิสิตมีคะแนน อยู่ระหว่าง 75 ถึง 92 คะแนน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

คะแนน	จำนวนนิสิต
70.0 – 80.0	6 คน
81.0 – 90.0	11 คน
91.0 – 100.0	3 คน

3.2 ผลจากบันทึกการเรียนรู้ของนิสิต

ผลจากบันทึกการเรียนรู้ของนิสิต พบว่าผู้ได้เรียนสะท้อนผลการเรียนรู้ว่าตนเองมีทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังเช่น “จากการฝึกปฏิบัติการภาคสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในการทำงานวิจัยของตนได้ต่อไป...” หรือ “เมื่อเพื่อน ๆ ออกไปนำเสนอแล้ว อาจารย์ให้พวกเราได้ comment วิจารณ์งานของเพื่อนทำให้เราได้เรียนรู้กล้าพูด กล้าวิจารณ์มากขึ้น...”

ดังนั้นข้อมูลจากการประเมินรายงานการวิจัย และบันทึกผลการเรียนรู้ของนิสิต สามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนทุกคนมีทักษะการวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการจัดการเรียนการสอนพบว่าโดยภาพรวมแล้วผู้เรียนทุกคนมีผลการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่มีต่อการเรียน และทักษะในด้านการวิจัยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำร้อยละ 70 ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความเหมาะสมสำหรับนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาการแบบวิธีวิจัยทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเสาวนีย์ กานต์เดชะรักษ์ (2539) และวรรณวิสา มุณีผล (2547) ที่พบว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยเป็นวิธีการที่ช่วยพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี

2. การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนครั้งนี้มีผู้สอนสองคน ซึ่งมีการวางแผน ลงมือปฏิบัติการสอน นำผลที่ได้จากการสอนในแต่ละครั้งมาวางแผนในการสอนครั้งต่อไปร่วมกัน และมีการเปลี่ยนแปลงประสพการณ์องค์ความรู้ตามหลักการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนานิสิตให้เกิดการเรียนรู้ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ เจตคติที่ดีต่อการเรียน และทักษะการวิจัยเชิงคุณภาพได้เป็นอย่างดี

3. การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้สอนได้ประยุกต์ใช้รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตแต่ละบุคคล ให้นิสิตได้เลือกลงมือปฏิบัติทำการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นที่สนใจ ให้นิสิตไปฝึกปฏิบัติการลงภาคสนามจริง ให้นิสิตได้ทำกิจกรรมทั้งเดี่ยวและกลุ่มตามสถานการณ์ ซึ่งแนวของการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนการสอนโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเป็นแนวทางหนึ่งช่วยพัฒนาผลการเรียนรู้ของนิสิตได้ ดังนั้นจึงควรนำการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่มีธรรมชาติเหมือนกับวิชาวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป พร้อมทั้งทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อหารูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม และผลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ทศนา แวมณี. 2547. **ศาสตร์การสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรวิสา มุณีผล. 2547. **การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนระดับประถมศึกษาระหว่างโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานกับโรงเรียนปกติ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์. 2539. **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นการวิจัยทางการพยาบาล**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Call; J.P. Gall M.D. and Borg,W.R. 2005. **Applying Educational Research**. 5th ed. Boston: Pearson.
- Fraenkel, J.R. and Wallen, N.E. 2003. **How to Design and Evaluate Research in Education**. 5th ed. New York: McGrawHill.
- Rosenshine and Edmonds (1990)